

1. ΕΤΣΙ ΘΑ ΒΓΕΙ Η ΧΩΡΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΝΗΜΟΝΙΑ

Μέσο: ..... ΗΜΕΡΗΣΙΑ

Ημ. Έκδοσης: ...11/02/2017 Ημ. Αποδελτίωσης: ...11/02/2017

Σελίδα: 1

4 ΠΡΩΗΝ ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΙΛΟΥΝ ΣΤΗΝ «Η»

Γ. Στουρνάρας
Οι θυσίες δεν πήγαν χαμένες, αλλά χρειάζονται μεταρρυθμίσεις

Γκ. Καρδούβελης
Χρειαζόμαστε άμεσα πολλαπλά σοκ και να έρθουν φρέσκα πρόσωπα

Γ. Παπακωνσταντίνου
Δυστυχώς, δεν τελειώσαμε. Ερχεται και τέταρτο μνημόνιο

Φ. Σαχινίδης
Το Grexit θα φέρει τη «βενεζουελοποίηση» της ελληνικής οικονομίας

Ετσι θα βγει η χώρα από τα μνημόνια

- ✓ **Ηχηρή** προειδοποίηση των «4»: Κλείστε τώρα την **αξιολόγηση**, να μην μπει η χώρα σε περιπέτειες
- ✓ **Απαιτούνται** επενδύσεις **80 δισ.** ευρώ
- ✓ Πρόταση για **αναπτυξιακό σοκ** με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές
- ✓ Φόβοι για **τέταρτο μνημόνιο** τα επόμενα χρόνια
- ✓ Μήνυμα σε κόμματα και πολίτες να επιδείξουν περισσότερη **υπευθυνότητα**
- ✓ **Μεταρρυθμίσεις** για ταχύτατη έξοδο από την κρίση

1. ΕΤΣΙ ΘΑ ΒΓΕΙ Η ΧΩΡΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΝΗΜΟΝΙΑ

Μέσο: . . . . . ΗΜΕΡΗΣΙΑ

Ημ. Έκδοσης: . . . 11/02/2017 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 11/02/2017

Σελίδα: 2

10-12

ΠΟΥ ΠΑΕΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Γ. Παπακωνσταντίνου, Φ. Σακινίδης,
Γ. Στουρνάρας και Γκ. Χαρδούβελης
μιλούν αποκλειστικά στην «Η» για
την πορεία της οικονομίας.

10 Θέμα

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ 11-12.2.2017

ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΑΡΧΑΛΙΑΝΟΥ

Τέσσερις πρώην υπουργοί Οικονομικών, που ο καθένας με το δικό του τρόπο άφησαν την προσωπική τους σφραγίδα στα «πέτρινα χρόνια των Μνημονίων»...

πρωταγωνίστησαν στις θεαλλυδείς διαπραγματεύσεις με την τρόικα και κλήθηκαν να διακριστούν πρωτοφανείς καταστάσεις και ένα βαρύ φορτίο με τεράστιο πολιτικό κόστος...

νάρας, συν διοικητής της ΤτΕ και προειδοποίησε πως για να επιστρέψει η χώρα σε μια κανονικότητα πρέπει να προχωρήσουν, ταχύτατα οι μεταρρυθμίσεις...

έχουν συμμετάσχει στη δημιουργία του προβλήματος, σημειώνει, και προειδοποιεί πως η απάντησή της προκλήσεις του σήμερα είναι περισσότερο και όχι λιγότερη Ευρώπη και περισσότερο υπευθύντητα από όλους γιατί το δημόσιο χρέος είναι ευθύνη όλων μας...

ΗΧΗΡΗ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΠΡΩΗΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΓΙΑ ΑΜΕΣΟ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΟΚ

Η «συνταγή» για να βγει η

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ, ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΗΣ ΤτΕ

Τα συμφέροντα αντιτάχθηκαν στις μεταρρυθμίσεις

ΤΟΝ ΟΔΙΚΟ ΧΑΡΤΗ ΕΞΟΔΟΥ από την κρίση με συγκεκριμένες πολιτικές και οικονομικές κινήσεις, περιγράφει στην «Η» ο διοικητής της ΤτΕ και πρώην υπουργός Οικονομικών, Γιάννης Στουρνάρας.

Ο Κ. ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ συνεχίζει να στέλνει τα δικά του μηνύματα, τόσο στα κόμματα όσο και στην κοινωνία επισημαίνοντας ότι οι «θυσιές δεν πήγαν χαμένες», όμως για να επιστρέψει η χώρα σε μια κανονικότητα θα πρέπει να προχωρήσουν οι μεταρρυθμίσεις.

ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΜΗΚΟΣ ΚΥΜΑΤΟΣ με την πρόσφατη ομιλία του στη Βουλή ο διοικητής αναφέρει στην «Η» με νόημα: «Η αδυναμία μας να αντιπαρατεθούμε στα λίγα μεγάλα και πολλά μικρά συμφέροντα, τα οποία αντιτάχθηκαν στις μεταρρυθμίσεις και ενύψωσαν τη διαίτηση διαρθρωτικών αποκλίσεων είναι ο πιο βασικός ανασταλτικός παράγοντας για το ότι η Ελλάδα δεν εξήλθε ακόμη από την κρίση. Τα συμφέροντα αυτά ευθύνονται για το γεγονός ότι περιορίστηκε η αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής, σε τομείς όπως οι επενδύσεις, η φορολογία, το ασφαλιστικό, η απελευθέρωση των αγορών, ο εκσυγχρονισμός του δημόσιου τομέα και, τελικά, η ενόχληση

της ανταγωνιστικότητας και ο ταχύς αναπροσανατολισμός της παραγωγής στις διεθνείς αγορές».

ΣΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΩΣ ΕΠΕΔΡΑΣΑΝ τα προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής, τονίζει: «Οι προϋπάρχουσες ανισορροπίες και διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας πολλαπλασίασαν το υψηλό κόστος που είχαν τα προγράμματα. Όμως, αυτά που εφαρμόστηκαν από το 2010 και έπειτα πέτυχαν, σε μεγάλο βαθμό, να αντιστρέψουν τις ιδιαίτερα δυσμενείς τάσεις που επικρατούσαν, ιδιαίτερα όσον αφορά τη δημοσιονομική προσαρμογή. Οι θυσιές δεν πήγαν χαμένες».

«Η ΚΡΙΣΗ ΧΡΕΟΥΣ είναι μια ευκαιρία για αλλαγή νοοτροπίας, από το πολιτικό σύστημα μέχρι και τον τελευταίο πολίτη αυτής της χώρας. Απαραίτητη προϋπόθεση για να καταφέρει η χώρα να κάνει μια νέα αρχή είναι η δημιουργία μιας «ουλολογικής συνειδήσης» ότι το δημόσιο χρέος είναι ευθύνη όλων μας και του καθένα μας ξεχωριστά.

ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΜΕΤΡΑ ΕΛΑΦΥΡΩΣΗΣ του χρέους είναι αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη για τη βιωσιμότητά του. Για να πετύχουν τον στόχο τους, πρέπει απαραίτητα να συνδυαστούν με μακρόπνοες αναπτυξιακές πολιτικές.

Η ΣΤΡΟΦΗ προς ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο πρέπει να υποστηριχθεί με μεταρρυθμίσεις, οι οποίες θα απελευθερώσουν υγιείς επιχειρηματικές δυνάμεις, θα οδηγήσουν σε επενδύσεις και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ θα προέλθει κυρίως από την αύξηση του παρανομαστή.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΓΕΝΙΑ ΚΑΛΕΙΤΑΙ να διαχειριστεί το ελληνικό χρέος, όχι να το διευθετήσει. Υπό την προϋπόθεση ότι η διαχείριση αυτή θα είναι επιτυχής, το ελληνικό χρέος θα διευθετηθεί οριστικά, ενδεχομένως, από την επόμενη γενιά Ελλήνων και Ευρωπαίων πολιτικών, οι οποίοι δεν θα έχουν συμμετάσχει στη δημιουργία του προβλήματος.

ΑΥΤΟ ΜΑΣ ΔΙΔΑΣΚΕΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ, όχι μόνο του ελληνικού χρέους, αλλά και άλλων χωρών. Για να επιτευχθεί όμως αυτό πρέπει να στηρίξουμε την προσπάθεια που καταβάλλεται σήμερα, προκειμένου να μετατραπεί η Ευρωζώνη σε μια ολοκληρωμένη Οικονομική Ένωση με επιμερισμό κινδύνων αλλά και υποχρεώσεων μεταξύ των κρατών-μελών. Η απάντηση στις προκλήσεις του σήμερα είναι περισσότερο και όχι λιγότερη Ευρώπη, και πιο υπεύθυνη συμπεριφορά από όλους μας.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΣΑΧΙΝΙΔΗΣ, ΠΡΩΗΝ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Το Grexit ισοδυναμεί με «βενεζουελοποίηση» της

ΑΠΟ ΤΟ 2008 μέχρι σήμερα η ελληνική οικονομία συμπλήρωσε εννέα χρόνια σε ύφεση. Την περίοδο αυτή οι σωρευτικές απώλειες στο εθνικό εισόδημα ήταν πάνω από 25% του ΑΕΠ, καταστράφηκαν ένα εκατομμύριο θέσεις εργασίας και επιδεινώθηκαν όλοι οι κοινωνικοί δείκτες.

Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΑΕΠ πριν από την κρίση ήταν το αποτέλεσμα της κατανάλωσης που χρηματοδοτήθηκε από τον ανεξέλεγκτο δημόσιο και ιδιωτικό δανεισμό. Ήταν αναπόφευκτο ότι τη στιγμή που θα έσκαγε η «φούσκα» του δανεισμού θα κανόταν ένα σημαντικό μέρος από αυτήν την αύξηση του ΑΕΠ. Μέρος του ΑΕΠ που χάθηκε και των θέσεων εργασίας που κατα-

στράφηκαν, θα μπορούσε να είχε διασωθεί αν από το 2010 και μετά υπήρχαν ευρύτερες πολιτικές και κοινωνικές συναινέσεις για τις αναγκαίες αλλαγές στην οικονομία, στη δημόσια διοίκηση, στη λειτουργία των θεσμών.

ΣΥΝΟΨΙΖΩ τις εκτιμήσεις μου για τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας με τις παρακάτω τρεις επισήμανσεις.

Η ΕΛΛΑΔΑ σήμερα έχει αντιμετωπίσει τα προβλήματα με τα δημοσιονομικά ελλείμματα και το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Παραμένει όμως δέσμη τριμεγάλου δημόσιου και ιδιωτικού χρέους. Η αποτελεσματική αντιμετώπισή τους και ιδιαίτερα των «κόκκινων» δανείων θα καθορίσει σε σημαντικό βαθμό τη μελλοντική πορεία της οικονομίας.

Η ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ του παραγωγικού προτύπου έχει ξεκινήσει, αλλά γίνεται με αργούς ρυθμούς. Χρειάζονται να εισρεύσουν στην οικονομία πολλά κεφάλαια για επενδύσεις, άνω των 80 δισ. στην επόμενη τριετία, ώστε να αποκατασταθεί μέρος του παραγωγικού ισοστού που καταστράφηκε στην κρίση. Για να έρθουν στην Ελλάδα τα κεφάλαια αυτά χρειάζεται σταθερό πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΥΠΟΓΡΑΦΗ του Τρίτου Μνημονίου η κυβέρνηση δείχνει να μην κατανοεί τις αρνητικές επιπτώσεις για τους πολίτες και την οικο-

1. ΕΤΣΙ ΘΑ ΒΓΕΙ Η ΧΩΡΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΝΗΜΟΝΙΑ

Μέσο: ..... ΗΜΕΡΗΣΙΑ

Ημ. Έκδοσης: ...11/02/2017 Ημ. Αποδελτίωσης: ...11/02/2017

Σελίδα: 11

χαρακτηριστικά. Εκτιμά πως η κυβέρνηση θα προσηλωθεί να παραμείνει στην εξουσία όσο περισσότερο γίνεται, ενώ δεν θεωρεί την προοπτική ενός Grexit, πιθανή, εξαιτίας των σοβαρών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η ίδια η Ευρωζώνη. Ήπιρριπέτι όμως σοβαρές ευθύνες για την ανοχώπύρωση του φόβου περί Grexit, στη σημερινή κυβέρνηση, θεωρώντας ότι έχει αποτύχει παταλώδως να πείσει με τις πολιτικές της ότι η χώρα βγαίνει από την κρίση. Προειδοποιεί δε πως ακόμη και εάν το ΔΝΤ επιλέξει να αποχωρήσει και κάταλχόμε σε ένα αμιγώς ευρωπαϊκό πρόγραμ-

μα υπό τον ESM, τότε όσο πιστεύουν πως αυτό θα είναι καλύτερο για την Ελλάδα, απαιτώνται. Η Ελλάδα, για να ξεφύγει από το σημερινό τέλαμα, χρειάζεται ένα πολλαπλό σοκ. Σύμφωνα με το Γ.κ. Χαροδούβελι, απαιτούνται σοκ, στη δημοσιονομική αναδιάρθρωση με πολύ χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές, στην επανεκκίνηση των μεταρρυθμίσεων, στην αξιοπιστία και την αισιοδοξία αλλά και στην ανάκτηση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς. Όπως τονίζει χρειάζεται αλλαγή πολιτικής με φρέσκα πρόσωπα προκειμένου να ξεφύγουμε από τις αι. τίγες μόνιμης στασιμότητας και

μιζέριας. Όπως λέει ακόμη και εάν όλα εξελιχθούν κατ' ευχήν για να διασφαλιστεί συνεχιζόμενη ανάπτυξη απαιτούνται πολλά περισσότερα, αφού η Ελλάδα σήμερα δεν είναι ίδια με την Ελλάδα τρία χρόνια νωρίτερα. Ασκει σφοδρή κριτική στην κυβέρνηση, σημειώνοντας, μεταξύ άλλων, πως έπαιξε με την τύχη της χώρας προσπαθώντας να διώξει το ΔΝΤ από τη διαπραγμάτευση με τους πιστωτές και έλασε.

Η οικονομία συμπλήρωσε εννέα χρόνια ύφεσης στα οποία χάθηκε το 25% του ΑΕΠ, με υψηλότερο κόστος σε όρους ανεργίας και κοινωνικής ευ-

ημερίας, τονίζει ο Φ. Σακινίδης. Όπως επισημείνει, αυτό που χρειάζεται η χώρα είναι να εισρεύσουν στην οικονομία πολλά κεφάλαια για επενδύσεις άνω των 80 δισ. ευρώ στην επόμενη τριετία, ώστε να αποκατασταθεί μέρος του παραγωγικού ιστού που καταστράφηκε στην κρίση. Θεωρεί πιθανή την προσφυγή σε τέταρτο Μνημόνιο, κατηγορεί την κυβέρνηση πως δεν αντιλαμβάνεται το κόστος στην οικονομία από την παρατεταμένη αβεβαιότητα, που επαναφέρει στη δημόσια συζήτηση το ενδεχόμενο Grexit, που όπως σημειώνει ισοδυναμεί με «Βενεζουελοποίηση» της οικονομίας.

Χώρα από τα μνημόνια

ΓΚΙΚΙΑΣ ΧΑΡΔΟΥΒΕΛΗΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΠΡΩΝΟΥΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

οικονομίας

Χρειαζόμαστε πολλά τλό σοκ, αλλαγή πολιτικής και φρέσκα πρόσωπα

νομία από την παρατεταμένη αβεβαιότητα. Καθωστερεί συνεχώς την ολοκλήρωση των αξιολογήσεων, με αποτέλεσμα να μετατίθεται η συμμετοχή των ελληνικών ομολόγων στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης και η έξοδος στις αγορές.

ΕΤΣΙ, ΑΝΟΙΓΕΙ το ενδεχόμενο προσφυγής σε τέταρτο μνημόνιο, χωρίς να είναι δεδωμένη η βούληση των δανειστών ως προς το θέμα αυτό. Αυτή η αβεβαιότητα επαναφέρει στη δημόσια συζήτηση το ενδεχόμενο του Grexit -που ισοδυναμεί με Βενεζουελοποίηση της οικονομίας και εξαθλίωση των πλέδων αδύναμων κοινωνικά στρωμάτων- απομακρύνει την προοπτική επιστροφής κατάθεσεων στο τραπεζικό σύστημα.

ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΤΗΣ ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑΣ οι δυνητικοί επενδυτές δεν επενδύουν και περριμένουν να δουν ποια θα είναι η κατάληξη των συνομιλιών. Αυτό δυσκολεύει την επανεκκίνηση της οικονομίας.

ΓΙΑ ΝΑ ΒΓΕΙ Η ΧΩΡΑ από αυτόν τον φαύλο κύκλο και να ξεκινήσει μια πορεία βιώσιμης ανάπτυξης πρέπει η κυβέρνηση να προχωρήσει σε κλείσιμο της αξιολόγησης διασφαλίζοντας χαμηλότερο στόχο για τα πρωτογενή πλεονόσματα.

ΝΑ ΠΡΟΧΩΡΗΣΕΙ σε θεσμικές αλλαγές στη λειτουργία της δικαιοσύνης, του πολιτικού συστήματος, έτο φορολογικό σύστημα, στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών, στην παιδεία και στη δημόσια διοίκηση.

ΕΤΣΙ Η ΧΩΡΑ θα προσελκύσει επενδύσεις, θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας με ικανοποιητικές αμοιβές και θα βγουν από τη φτώχεια στρώματα που κτηπίθησαν από την κρίση. Θα πολλαπλασιαστούν τα μεσοα κοινωνικά στρώματα.

ΑΥΤΗΘΙΝΑΙ η ιστορική υποχρέωση της κυβέρνησης έναντι των πολιτών και ιδιαίτερα της νεότερης γενιάς και καλείται να την αναλάβει εγκαταλείποντας τις ιδεοληψίες που εμποδίζουν την έξοδο της χώρας από την κρίση.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ βρίσκεται σε αδιέξοδο. Έπαιξε με την τύχη της χώρας -προσπαθώντας να διώξει το ΔΝΤ από τη διαπραγμάτευση με τους πιστωτές- και έλασε. Δεν ήθελε να κάνει τις μεταρρυθμίσεις που το ΔΝΤ απαιτούσε. Δεν ήθελε να συγκρουστεί με τα ολιγοπώλια, τις συντεχνίες και το βαθύ κράτος. Δεν έπραξε ποτέ ένα μοντέλο ανάπτυξης. Δεν σκέφτηκε ποτέ την Ελλάδα του 2020 ή του 2030.

ΠΡΟΤΙΜΗΣΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ του «βλέποντας και κάνοντας», μια πολιτική ακινοσία για να αποηρύγει το πολιτικό κόστος. Προτίμησε μάλιστα να κάνει και τα αντίθετα από αυτά που απαιτούνται για την οικονομική ανάπτυξη. Προτίμησε να υπογράψει με τους Ευρωπαίους μια σαφώς αντι-Κεϋνσιανή πολιτική για πλεονόσματα 3,5% για μια δεκαετία, αφηφώντας την προτροπή του ΔΝΤ για χαμηλότερα πλεονόσματα. Ακολούθησε δηλαδή μια «μη-αριστερή» οικονομική πολιτική. Και τελικά ούτε το ΔΝΤ έδωξε, ούτε τα μελλοντικά πλεονόσματα μείωσαν.

Η ΑΝΑΒΑΛΗΤΙΚΟΤΗΤΑ και η καθωστέρηση έσπασαν τη διαπραγμάτευση σε δύο φάσεις. Έτσι χάθηκε η λύση-πακέτο και μαζί της χάθηκαν όποια ερείσματα είχε η ελληνική πλευρά. Η πρώτη φάση ξετυλίχτηκε στο Eurogroup του Δεκεμβρίου 2016.

Τότε οι δύο κύριοι πιστωτές μας, το ΔΝΤ και οι Ευρωπαίοι, ακολούθησαν κοινή γραμμή και -εξαιτίας της αναξιοπιστίας της κυβέρνησης- απαιτούν την άμεση νομοθέτηση μείωσης του αφορολόγητου ορίου και -ουσιαστικά- μείωσης των μελλοντικών συντάξεων ώστε να επιστρέψουν οι Θεσμοί στην Αθήνα και να συνεχιστεί η διαπραγμάτευση για το κλείσιμο της αξιολόγησης.

ΑΥΤΗ Η ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΗ πρέπει να κλείσει σύντομα. Δεν μπορεί να περιμένει τον Ιούλιο όταν χρειάζομαστε περίπου 7,5 δισ. ευρώ που δεν έχουμε. Διότι οι όροι της συμφωνίας θα γίνουν πολιτικά ακόμη πιο δυσμενείς. Τους επόμενους μήνες, χώρες όπως η Ολλανδία, η Γαλλία και η Γερμανία μπαίνουν σε έντονη εκλογική περίοδο. Και μέσα σε εκλογική περίοδο, οι εκει υποψήφιοι δεν επιθυμούν να εμφανίζονται ως ιδιαίτερα επεικείες προς τους Έλληνες. Δεν μπορούν, για παράδειγμα, εύκολα τότε να υποσχεθούν περαιτέρω ελάφρυνση του χρέους, κάτι που η ελληνική πλευρά χρειάζεται ώστε το χρέος να καθίσταται βιώσιμο και η ΕΚΤ

να μπορεί να εντάξει την Ελλάδα στο Πρόγραμμα Ποσοτικής Χαλάρωσης.

ΕΦΟΣΟΝ ΚΛΕΙΣΕΙ η πρώτη φάση, εφόσον δηλαδή γίνει η νομοθέτηση των μέτρων τον Φεβρουάριο που να ικανοποιεί τους Θεσμούς, και έτοιμοι επιστρέψουν οι Θεσμοί στην Αθήνα, παραμένει η δεύτερη φάση. Είναι η φάση που ελληνική πλευρά ελπίζει κάτι να πάρει. Ελπίζει να υπάρξει μια πιο λεπτομερής συμφωνία για τα μεσοπρόθεσμα μέτρα, ένα ζήτημα που οι Ευρωπαίοι επιθυμούν να αναβάλλουν, αλλά χρειαζόμαστε άμεσα, με το ΔΝΤ και την ΕΚΤ να υποστηρίζουν την πλευρά της Ελλάδος. Δεν είναι ξεκαθάρο όμως η ακριβώς έχει τη δύναμη να πάρει η Ελλάδα. Η οκληροποιητική ευρωπαϊκή πλευρά μπορεί εύκολα να κρυφτεί πίσω από τις υπογραφές του περασμένου Μαΐου, όταν αποφασίστηκε στο Eurogroup -και με την ελληνική υπογραφή- ότι τα μεσοπρόθεσμα μέτρα για το χρέος θα ξεκαθαριστούν μετά το τέλος του Τρίτου Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής, δηλαδή τον Οκτώβριο του 2018! Απίστευτο!

ΑΣ ΥΠΟΘΕΣΟΥΜΕ, όμως, ότι όλα βαίνουν κατ' ευχήν και η αξιολόγηση κλείσει με την Ελλάδα να παίρνει ως ανταμοιβή μια περιγραφή των μεσοπρόθεσμων μέτρων που να ικανοποιεί την ΕΚΤ ώστε να εντάξει στο Πρόγραμμα Ποσοτικής Χαλάρωσης και στη συνέχεια μέσα στο 2017 τα επιτόκια δανεισμού του ελληνικού δημοσίου από την ελεύθερη αγορά μειώνονται. Είναι αυτό ικανή συνθήκη για την ανάπτυξη του 2,7% που εννοματώνεται στο Προϋπολογισμό του 2017 και για συνεχιζόμενη υψηλή ανάπτυξη τα επόμενα χρόνια; Η προφανής απάντηση είναι ότι απαιτούνται να γίνουν πολλά περισσότερα. Διότι σήμερα η Ελλάδα δεν είναι η ίδια με την Ελλάδα τρία χρόνια νωρίτερα.

ΣΗΜΕΡΑ Η ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ και η απαισιοδοξία έχουν κυριεύσει τους πάντες. Η υπερφορολόγηση αδρανοποιεί κάθε επιθυμία για εργασία και επιχειρείται. Τα χρέη προς το κράτος, τα ταμεία και τις τράπεζες είναι δυσβάστακτα. Η φυγή των νέων ανθρώπων και πολλών επιχειρήσεων στο εξωτερικό έχει πάρει διαστάσεις επιδημίας. Οι τράπεζες αδυνατούν να στηρίξουν την υψηλή επιχειρηματικότητα όταν τα μισά τους δάνεια είναι μη-εμπρητοίμενα. Τα δύο χρόνια διακυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ - ANEA δεν σταμάτησαν απλώς την απογείωση της οικονομίας που είχε ξεκινήσει το 2014.

ΔΕΝ ΚΑΤΑΣΤΑΠΑΛΑΞΑΝ ΑΠΛΩΣ το κόστος σταθεροποίησης της οικονομίας που είχαμε υποστεί μέχρι τότε. Δημιούργησαν συνθήκες μόνιμης στασιμότητας και μιζέριας. Εμπέδωσαν την απαισιοδοξία. Έφεραν μια βαθύτερη κρίση, την κριση νούμερο δύο, που θα έχει διάρκεια και είναι δύσκολα αναστρέψιμη. Το κόστος της χαμένης ευκαιρίας ανασυγκρότησης της οικονομίας και της κοινωνίας που είχε η Ελλάδα το 2014 είναι πολύ μεγάλο.

ΓΙΑ ΝΑ ΞΕΦΥΓΕΙ από το σημερινό τέλαμα η Ελλάδα και να ελπίζει ότι θα επανέλθει σε υγιείς ρυθμούς ανάπτυξης χρειάζεται πρώτα ένα σοκ δημοσιονομικής αναδιάρθρωσης, με πολύ χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές, ένα οικ επανεκκίνησης των μεταρρυθμίσεων, ένα σοκ αξιοπιστίας, ένα σοκ αισιοδοξίας, και ένα σοκ ανάπτυξης της εμπιστοσύνης στους θεσμούς. Στη συνέχεια μπορεί να δρομολογήσει και το μοντέλο ανάπτυξης που επιθυμεί. Αυτά όμως δεν πραγματοποιούνται εύκολα, ούτε από αυτούς που μας οδήγησαν εσάβ πίσω στο τέλαμα και μάλιστα την ώρα που η οικονομία έδειχνε σαφή και παραδεκτά από όλους, σημάδια ανάκαμψης. Χρειάζεται αλλαγή πολιτικής με φρέσκα πρόσωπα.

12 Θέμα // Συνέντευξη

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ 11-12.2.2017

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ // ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΡΛΑΠΗΟΥ

Γιώργος Παπακωνσταντίνου

Δυστυχώς, έρχεται και τέταρτο μνημόνιο

Πρώην υπουργός Οικονομικών

Δεν τελειώνουμε με τα μνημόνια, εκτιμά ο πρώην υπουργός Οικονομικών Γ. Παπακωνσταντίνου που «βλέπει» πως ακόμη και εάν κλείσει η αξιολόγηση, από το καλοκαίρι κιόλας θα ξεκινήσει η συζήτηση

για το τι θα γίνει μετά τη λήξη του τρέχοντος προγράμματος, το 2018, με τέταρτο μνημόνιο. Υποστηρίζει επίσης πως απαιτώνται όσοι πιστεύουν πως ένα αμιγώς ευρωπαϊκό πρόγραμμα, εάν το ΔΝΤ

επιλέξει να φύγει, θα είναι καλύτερο για την Ελλάδα, ενώ θεωρεί πως οι εκλογές θα γίνουν αναπόφευκτες, όταν πλέον χρειαστεί να έλθει στη Βουλή το επόμενο μνημόνιο.

→ Έχετε διαπραγματευτεί ως υπουργός Οικονομικών σε πρωτοφανούς αβεβαιότητας στιγμές για την Ελλάδα. Σήμερα, όπως βλέπετε να εξελίσσονται τα πράγματα, εκτιμάτε ότι η κυβέρνηση θα καταφέρει να κλείσει μια νέα συμφωνία με τους πιστωτές;

Η εμπειρία θα έπρεπε να είχε διδάξει την κυβέρνηση πως η παράταση της διαπραγμάτευσης δεν οδηγεί σε καλύτερο αποτέλεσμα - το αντίθετο. Οι αποφάσεις που θα ληφθούν στο τέλος είναι συνθήκες πιο σκληρές από τις αποφάσεις που θα μπορούσαν να είχαν ληφθεί στην αρχή - και στο μεταξύ η συνεχιζόμενη αβεβαιότητα έχει επιφέρει ένα μεγάλο επιπλέον κόστος στην οικονομία. Η δε λογική ότι όλα θα πάνε σε μία «πολιτική διαπραγμάτευση» από όπου θα έχουμε καλύτερο αποτέλεσμα... είδαμε τα αποτελέσματα της πολιτικής διαπραγματεύσεως το καλοκαίρι του 2015. Η πραγματικότητα είναι πως η μεταρρυθμιστική απραξία και τα μηροσπίδια της κυβέρνησης σε κρίσιμους τομείς έχουν υπονομεύσει το μεγαλύτερο κεφάλαιο που υπάρχει σε κάθε διαπραγμάτευση - την εμπιστοσύνη. Γι' αυτό και ζητείται τόσο επιτακτικά η εκ των προτέρων νομοθέτηση μέτρων. Σε κάθε περίπτωση, νομίζω πλέον το περιβάλλον έχει ξεκαθαρίσει: η κυβέρνηση θα χρειαστεί να νομοθετήσει επιπλέον μέτρα για το 2018 και την περίοδο μετά - και πιστεύω πως θα το κάνει. Ακόμα και αν κάποια από αυτά αποτελούν υπερβολικές απαιτήσεις (και πράγματι ισως να μη χρειαστούν, εάν η οικονομία ανακάμψει), είναι ο μόνος τρόπος για να αρθεί το σημερινό αδιέξοδο και να ενταχθεί η χώρα στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ, απαραίτητη προϋπόθεση για να ελπίσει σε μια επιστροφή στην κανονικότητα. Ελπίζω απλώς αυτό το κλείσιμο της αξιολόγησής να γίνει τώρα και όχι το καλοκαίρι υπό την απειλή της στάσης πληρωμών. Δεν διανοούμαι καν να μην κλείσει η αξιολόγηση και να ξαναζήσουμε το 2015.

→ Στο ιδανικό σενάριο, δηλαδή εάν η κυβέρνηση πετύχει συμφωνία το αργότερο έως τα μέσα Μαρτίου, υπάρχει, ακόμη, επαρκής χρόνος να να γυρίσει το κλίμα στην οικονομία;

Η οικονομία θα είχε ήδη ανακάμψει σημαντικά εάν η κυβέρνηση Σαμαρά δεν αποφασίζε από τα μέσα του 2014 να επιστρέψει στον λαϊκισμό που τη διέκρινε όταν ήταν αντιπολίτευση και εάν -κυρίως- δεν ακολουθούσαν οι εξ' αιτίας της καταστροφικής διαπραγμάτευσης ΣΥΡΙΖΑ, το 2015, με το δημοψήφισμα και το τρίτο μνημόνιο. Δεν έχουμε ακόμα τα τελικά στοιχεία για το 2016, αλλά το πιθανότερο είναι να έχει πλέον ανακοπεί η μείωση του ΑΕΠ. Αυτό σημαίνει πως για το 2017 έχουμε μπροστά μας δύο σενάρια: Το καλό σενάριο, με γρήγορη ολοκλήρωση της διαπραγμάτευσης και ένταξη στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ θα αναφέρει τη χαμένη εμπιστοσύνη και θα οδηγήσει σε μεγέθυνση του ΑΕΠ - αν και μάλλον όχι όσο στις ιδιαίτερα αισιόδοξες προβλέψεις της κυβέρνησης. Στη συνέχεια, όταν πλέον έρθει και ο χρόνος των εκλογών, η πολιτική αλλαγή που θα ακολουθήσει θα οδηγήσει και σε σημαντικά καλύτερες αναπτυξιακές προοπτικές. Στο ενάλλακτικό σενάριο όπου η αξιολόγηση αργεί να κλείσει και δεν συνοδεύεται από τιν

Θα επιχειρήσουν να παραμείνουν στην εξουσία για όσο καιρό μπορούν

→ Ανήκτε σε όσους βλέπουν πρόωρες εκλογές φέτος, ή πιστεύετε πως η κυβέρνηση θα εξαντλήσει τη θητεία της;

Πιστεύω πως το πολιτικό αφήγημα του κ. Τσίπρα είναι πλέον ένα αφήγημα «εξόδου από την κρίση» και όχι όπως το 2015 ένα αφήγημα σύγκρουσης με την Ευρώπη. Συνεπώς δεν θεωρώ πως σκοπεύει να επιλέξει να πάει σε εκλογές εν μέσω μία σύγκρουσης με τους δανειστές. Νομίζω πως η λογική της «κρίσης ήττας» που έχουν κάποιοι στο μυαλό τους για τον κ. Τσίπρα είναι εκτός πραγματικότητας. Θα επιχειρήσει να παραμείνει στην εξουσία για όσο καιρό μπορεί - και με όποιον τρόπο μπορεί. Ούτε πιστεύω πως διακινδυνεύει η κοινοβουλευτική του πλειοψηφία από την ψήφιση νέων μέτρων. Η Κ.Ο. που στηρίζει την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ έχει αποδειχτεί ιδιαίτερα ανθεκτική και δεκτική στην υπερψήφιση μέτρων που δύσκολα θα περνούσαν από άλλες κοινοβουλευτικές πλειοψηφίες. Θα ψηφίσουν και αυτά τα μέτρα, όπως ψηφίσαν και τα προηγούμενα. Βέβαια, αυτό δεν σημαίνει πως η κυβέρνηση θα εξαντλήσει τη θητεία της. Οι εκλογές θα γίνουν αναπόφευκτες όταν πλέον χρειαστεί να έρθει στη Βουλή το επόμενο μνημόνιο.

ένταξη στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης, η οικονομία θα παραμείνει καθηλωμένη - με θετικό μιν πρόσημο μάλλον, αλλά χωρίς καμία δυναμική.

→ Με βάση τις τελευταίες εξελξεις και τα δεδομένα στην Ευρώπη, φοβάστε ότι το Grexit παραμένει μια ζωντανή απειλή για την Ελλάδα;

Το γεγονός ότι έχει επανέλθει η συζήτηση για το Grexit αποτελεί καταρχάς μία παταγώδη αποτυχία της σημερινής κυβέρνησης να πεισει ότι με τις πολιτικές της η χώρα βγαίνει από την κρίση. Βέβαια έχει να κάνει και με τη γενικότερη αμφισβήτηση που υπάρχει αυτή τη στιγμή στην Ευρώπη - και αυτό είναι που κάνει την κατάσταση πιο επικίνδυνη για εμάς, γιατί πλέον πράγματα που ήταν αδιανάπη, έχουν πλέον μπει στη σφαίρα του δυνατού. Όμως παρά ταύτα, και παρά το γεγονός ότι η συζήτηση περί δραχμής έχει αναωπυρωθεί στη χώρα μας, δεν θεωρώ την προοπτική μιας εξόδου από το ευρώ πιθανή. Για να συμβεί κάτι τέτοιο, θα πρέπει (α) να το επιδιώξει η ελληνική κυβέρνηση και (β) να το θελήσουν οι εταίροι μας. Παρά τις τεράστιες ευθύνες της για το πτωχεύσιμα των τελευταίων δύο ετών, δεν θεωρώ πως η ελληνική κυβέρνηση θέλει να πάει σε αυτή την κατεθνηση (ή και να το ήθελε, δεν δυνατόν ότι αισθάνεται αρκετά δυνατή για να πετύχει σε ένα τέτοιο εγχείρημα). Και όσον αφορά τους εταίρους μας, θεωρώ ότι τόσο η διεθνής αβεβαιότητα σε συνέχεια της εκλογής του Τραμπ στις ΗΠΑ, όσο και η διαδραστικότητα του Brexit αλλά και ο φόβος από τις επικείμενες εκλογές σε Ολλανδία, Γαλλία και Ιταλία, θα οδηγήσουν στην αντίθετη κατεύθυνση από αυτήν που θεωρούσιν πολλοί: ότι συσπειρωμένη δπλαδί και όχι στις τάσεις διαμελισμού της Ευρώπης. Όταν κινδυνεύεις και αμφισβητείται, δεν πειραματίζεσαι διώχνοντας ένα μέλος σου. Ελπίζω, βέβαια, η ελληνική κυβέρνηση να μην κάνει το λάθος να πιστέψει πως μια παρόμοια λογική της δίνει ιδιαίτερη διαπραγματευτική δύναμη.

→ Πρέπει το ΔΝΤ να παραμείνει στο ελληνικό πρόγραμμα ή έχει έλθει η στιγμή για ένα «βελούδινο διαζύγιο» πιθανόν μετά τις γερμανικές εκλογές;

Δεν είμαι από αυτούς που διαμυνοποι-

ούν το ΔΝΤ, παρά τα σημαντικά λάθη που έχει κάνει. Δεν ξεχνώ ότι από την αρχή οι τεχνokratες του Ταμείου έβλεπαν συχνά την κατάσταση πιο καθαρά από τους Ευρωπαίους εταίρους μας: Επικριμηματολόγους να δοθεί περισσότερο χρόνος για τη δημοσιονομική προσαρμογή, και πρώτοι αυτοί έβαλαν στο τραπέζι το θέμα της αναδιάρθρωσης του χρέους. Στη δε συγκεκριμένη συγκυρία, η ελληνική κυβέρνηση θα έπρεπε να συντάσσει με τις δύο βασικές θέσεις του Ταμείου: χαμηλότατο πρωτογενή πλεονάσματα, και ανάγκη περαιτέρω σημαντικές ελάφρυνσης του χρέους. Αντί γ' αυτό, και για καθαρά πολιτικούς λόγους, η κυβέρνηση θέλει να το διαλέξει. Βέβαια και το ΔΝΤ δεν φαίνεται να έχει το θάρρος της γνώμης του: ενώ θεωρεί πως η Ελλάδα δεν χρειάζεται περαιτέρω λήπτια, δέχεται να μπει στο πρόγραμμα, αρκεί η ελληνική κυβέρνηση να λάβει μέτρα ώστε να φτάσει το πρωτογενές πλεόνασμα που ζητούν οι Ευρωπαίοι εταίροι μας. Αρα προσωπικά θα προτιμούσα να παρέμενε το ΔΝΤ και να κυριαρχούσαν οι απόψεις του - φοβάμαι όμως πως θα μείνει με τους χειρότερους δυνατούς όρους για την Ελλάδα. Στην περίπτωση βέβαια που επιλέξει να φύγει (όχι με δική μας υπακοπή, αλλά γιατί δεν θα καλύτερη από τις διαβεβαιώσεις των Ευρωπαίων για μέτρα που θα κάνουν το ελληνικό δημόσιο χρέος βιώσιμο), μπορεί να καταλήξουμε με ένα αμιγώς ευρωπαϊκό πρόγραμμα για να φύγει (όχι με δική μας υπακοπή, αλλά γιατί δεν θα καλύτερο για την Ελλάδα, απαιτώνται).

→ Τελειώνουμε με το τρίτο μνημόνιο ή το καλοκαίρι του 2018 θα αναγκαστεί η χώρα να συμφωνήσει και για το τέταρτο;

Όχι, δεν τελειώνουμε. Για να μην υπάρξει «τέταρτο μνημόνιο» θα πρέπει να κλείσει άμεσα η αξιολόγηση και να ενταχθεί η Ελλάδα στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ. Αυτό να οδηγήσει σε σημαντική αποκλιμάκωση των επιτοκίων δανεισμού ώστε να μπορέσει η Ελληνική Δημοκρατία να βγει φέτος στις αγορές και αυτό με τη σειρά του να οδηγήσει σε περαιτέρω αποκλιμάκωση ώστε η Ελλάδα να μπορεί να αναζητηματοδοτηθεί πλήρως από τις αγορές όταν τελειώσει το παρόν πρόγραμμα στο τέλος του 2018. Δεν πιστεύω πως αυτή η αλληλουχία των γεγονότων θα συμβεί. Αντίθετα, ακόμα και αν κλείσει η αξιολόγηση, γίνει εκταμίευση και έτσι ξεπεράσουμε το πρόβλημα ρευστότητας του Ιουλίου, από το καλοκαίρι κιόλας θα ξεκινήσει η συζήτηση για την περίοδο μετά τη λήξη του προγράμματος τον Μάιο του 2018. Ιδιαίτερα δε όταν γενναίες αποφάσεις όπως τα μεσοπρόθεσμα μέτρα για το χρέος δεν πρόκειται να ληφθούν το 2017 εξαιτίας των γερμανικών εκλογών. Άρα, οι επιλογές μπροστά μας θα είναι παραλλαγές των επιλογών που είχε η κυβέρνηση Σαμαρά το τέλος του 2014: στην καλύτερη περίπτωση μία χρηματοδοτική γραμμή πίστωσης (συνοδευόμενη με μνημόνιο φυσικά) και στη χειρότερη ένας νέος δανεισμός. Έτσι αντί να έχουμε τελειώσει ήδη από το δεύτερο μνημόνιο, θα χρειαστούμε και τέταρτο.

